

REQUIEM ZA MOZARTOVE SNOVE

PREMIJERE

Shaffer, *Amadeus*

MEDUNARODNA
SCENA

Redatelj Tomi Janežič

HNK Ivana pl. Zajca, Rijeka

Premijera: 17. ožujka 2006.

ONI KOJI
DOLAZE...

AKTUALNOSTI

DRUGA
STRANA

VOX
HISTRIONIS

IZ POVIJESTI

TEORIJA

NOVE KNJIGE

DRAME

Slovenski redatelj Tomi Janežič ponovo je pozvan u Rijeku nakon što se moralo odustati od najiščekivanije premijere ove sezone, Brezovčeve adaptacije *Gospode Glembajevih*. Iako u vremenskoj stisci, Janežič i intendantica Mani Gotovac odlučili su se za ambiciozan pot-hvat: u Mozartovoj godini postaviti spektakularnu glazbenu dramu o genijalnom skladatelju, s orkestrom i zborom Opere na sceni, opernim solistima, Baletom i cjelokupnim ansamblom Hrvatske drame.

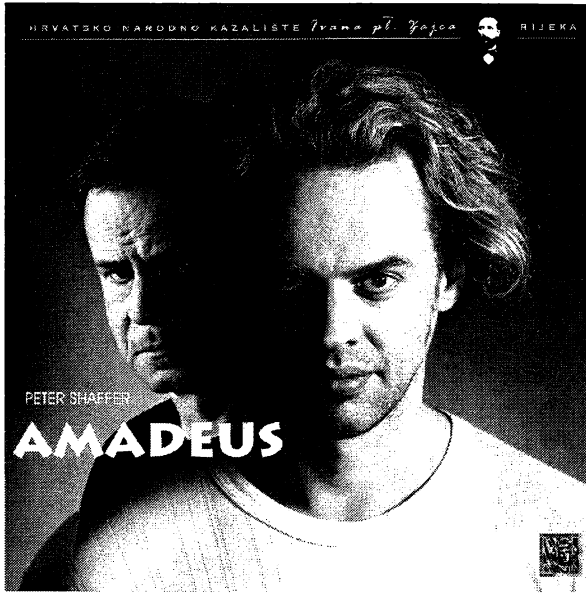
Shafferov *Amadeus* najpoznatiji je dramski tekst koji se bavi Mozartom i kao takav logičan je izbor za predložak predstavi. U toj neoromantičnoj kronici koja povijesno neprecizno, ali dramski potentno tematizira sukob Umjetnika i Politike, Antonio Salieri, skladatelj na dvoru cara Josipa II., postavljen je kao demonska figura moći nasuprot krhkom Amadeusu, koji *perom škaklja pod bradu anđele da se smiju*, ali je istodobno potpuno nesposoban nositi se sa svakodnevnim egzistencijalnim problemima. Iako drama nosi ime velikog Amadeusa, glavno lice komada je svemoćni dvorski skladatelj Salieri koji svoj sukob ne gradi s velikim muzičkim genijem, nego s Bogom, koji je *za svoj instrument uzeo to veliko dijete*, a ne njega. Salieri je i u trenucima najveće slave svjestan svoje inferiornosti naspram Mo-

zarta, on se kao svojevrsni *Faust bez prilike* odlučuje na osvetu iz očajja, na najveću uvredu Bogu – uništenje njegova instrumenta. Salieri je ujedno jedini suvremenik svjestan pune Mozartove veličine i to je njegovo najveće prokletstvo.

Janežič je radu na predstavi prišao temeljito pripremljen, s vlastitom adaptacijom Shafferove drame koja se u konačnom obliku oblikovala tek u procesu proba s glumcima. Redatelj se osim Shafferovim *Amadeusom* služio i njegovim scenarijem za istoimeni film Miloša Formana, sklapajući glazbom natopljenu dramu i izostavljajući sav usputni kičeraž bečke klasike koji nije u funkciji temeljnog odnosa predstave. Shafferov komad nabijen je (pseudo)poviješću i obiluje verbalnim doslovnostima, posebice u elokventnim Salierijevim monolozi-ma-arijama. U Janežičevoj adaptaciji, Salieri je ostao bez sigurnosne mreže koju su mu pružali monolozi, preusmjeravajući tako dramsku napetost isključivo na njegov odnos s Mozartom. Redatelj dodatno zaoštrava taj odnos neuvrštavanjem cijelog niza u drami prisutnih spletkara i moćnika osamnaestostoljetnog Beča (povijesne osobe Johann von Strack, Franz Orsini-Rosenberg i Gottfried van Swieten), čije rečenice stavlja mahom u Salierijeva usta. Na taj način Salieri na još jasniji način

Darija Lorenci i Alen Liverić

PREMIJERE

MEĐUNARODNA
SCENA

ONI KOJI
DOLAZE...

AKTUALNOSTI

DRUGA
STRANA

VOX
HISTRIONIS

IZ POVIJESTI

TEORIJA

NOVE KNJIGE

DRAME

postaje demonskim *Svecem zaštitnikom Mediokriteta*, skupljajući u jednoj osobi svu netrpeljivost osrednjosti prema genijalnosti. Janežič u svoju adaptaciju po uzoru na filmski scenarij kao dramsko lice postavlja i Mozartova oca Leopolda, čijim se fizičkim prisustvom dodatno pojašnjava Mozartov kompleks *vječnog djeteta*.

U Janežičevu *Amadeusu* glazba nije samo ambijentalni pratilac radnje u komadu, ona je punokrvo dramsko lice. Glazba je i doslovno u središtu pozornosti, budući da je scenografskim rješenjem prostor za igru napravljen oko rupe za orkestar. Glazbena dramaturginja Isidora Žebeljan i redatelj napravili su nekonvencionalan izbor Mozartove glazbe, u uvjerljivoj izvedbi orkestra pod ravnanjem Nade Matošević, koja je s dramskim dijelovima stupila u intenzivan međuodnos, bilo svirkom orkestra, arijama opernih solista, zbarskim dionicama ili očajujućim i efektnim uglazbljenim tekstom koji pjeva lik Katherine Cavalieri (tekst je nenametljivo i suptilno uglazbila Isidora Žebeljan, a šarmantno izvela Antonela Malis Hodžić). Ipak, glazbeni dijelovi prečesto su razbijali napetost dramske radnje i tako postizali učinak suprotan od željenog; umjesto da s dramskim uđu u dijalog, preuzimali su pozornost gledalaca dugim monolozima. Treći ansambl riječkog kazališta, onaj baletni, također je utkao svoj trud u *Amadeusa* vrlo dobrom koreografijom Dinka Bogdanića, koja je u punom sjaju zasjala u najrječitijoj metafori o besmislu politike u umjetnosti, u poznatom plesu bez glazbe na probi *Figarova pira*.

AMADEUS

Peter Shaffer

(Adaptacija prema drami i istoimenom filmskom scenariju P. Shaffera/
Adaptation of the play and film scenario of "Amadeus" by P. Shaffer; Tomi Janežič)

Prevoditelj dramskog teksta/Translator of the play: Marijan Orešnik
Prevoditelj scenarija/Translator of the scenario: Tomi Janežič, Magdalena Lupi,
Hrvoje Perc, Mladen Vujičić, Marta Bolfan, Mirela Matošević

Redatelj i scenograf/Director and set designer: TOMI JANEŽIČ

Dirigentica/Conductor: Nada Matošević
Koreograf/Choreographer: Dinko Bogdanić
Glazbena dramaturginja i skladateljica/Music dramaturge and composer: Isidora Žebeljan
Kostimograf/Costume designer: Leo Kulaš
Dramaturginja/Dramaturge: Magdalena Lupi
Oblikovatelj svjetla/Lighting designer: Zoran Mihanović
Oblikovatelj zvuka/Sound designer: Tomaž Grom
Pomoćnik redatelja/Assistant director: Špela Trošt

Sudjeluju/Cast:

Antonio Salieri: Žarko Radić
Wolfgang Amadeus Mozart: Alen Liverić
Constanze Weber: Daria Lorenci
Josip II./Joseph II.: Damir Orčić
Leopold Mozart: Zdenko Botić
Katherina Cavalieri: Antonela Malis Hodžić
Teresa Salieri: Ana Kvrgić
Dva "Venticelli", "Povjetarci", donosioci vijesti i glasina/Two "Venticelli", "Whisperers":
Andreja Blagojević, Alex Đaković
Solisti Opere/Opera soloists: Vladimir Babin (klavir), Olga Kaminska, Ingrid Haller, Siniša Štork, Tomislav Lučić, Cvetan Pečić, Dario Berčić
Balet/Ballet: Paula Rus, Vitali Klok, Svetlana Andrejčuk, Marina Grgurić, Kristina Kaplan, Kristina Lukaneć, Deana Marčić, Danijela Menkinovski, Elena Pichler, Anka Popa, Laura Popa, Svetlana Rasskazova, Tanja Tišma, Dmitri Andrejčuk, Andrei Kšteles, Valerij Rasskazov/Antonija Družića, Anna Ponomareva, Sabina Voinea, Irina Kšteles, Leonid Antontsev, Ashatbek Yusupžanov.

Orkestar i zbor Opere te ansambl Baleta Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka/
The Orchestra, the Opera Choir, and the Ballet Ensemble of the Croatian National Theater Rijeka.

Dramski dio predstave Janežič je maštovito i znalački razigrao po cijeloj zgradi kazališta. Igralo se u tri plana od rampe do hinterbine, u bočnim ložama i na galeriji. Redatelj je glumce suprotstavio rasplesanoj Mozartovoj glazbi i naveo ih da se kao satni mehanizam u kratkim rezovima gotovo filmske dramaturgije (dramaturginja Magdalena Lupi) međusobno nadopunjavaju na pozornici. Janežič je sam osmislio i scenografiju, pročišćenu i minimalističku, s tek pokojim detaljem koji usmjerava pozornost na prostor i vrijeme radnje. Blago i zagasito svjetlo Zorana Mihanovića, zaigrano sjenkama

Alen Liverić

Antonela Malis Hodžić i Žarko Radić

i obrisima, dodatno je razigravalo događanja na sceni, a vizualni identitet predstave majstorski je zaokružio Leo Kulaš svojim raskošnim kostimima filmske kvalitete.

Žarko Radić je Salierija prilagodio svom glumačkom habitusu, ne upadajući u zamku izrađivanja velike romantičke role. Radićev Salieri je koncentriran i stalozhen, pogleda čvrsto fiksirana na protivnika, a tek mu u nekoliko monoloških dionica nedostaje žara koji bi podcrtao demonoliku notu njegova karaktera. Alen Liverić imao je najteži zadatak meandriranja između genijalnosti i infantilnosti velikog skladatelja i taj je posao obavio maštovito i poletno, ne stideći se iskoristiti sva raspoloživa sredstva, od djetinje zaigranosti do umora prerano ostarjela čovjeka. Darija Lorenci u ulozi Costanze Weber i Damir Orlić u ulozi cara Josipa II. riskirali su puno, gradeći svoje uloge na granici karikature, i u tom su hodu po tankoj žici glumačkog ukusa imali ponajviše uspjeha. Costanzu Weber Darija Lorenci igra kao punokrvnu i pomalo divlju djevojku s puno žara, a Josip II. Damira Orlića sjajna je kreatura Moći, koja sudbinama umjetnika upravlja gotovo nesvjesno, s nevjerojatnom

lakoćom i zaigranošću. Zdenko Botić svog je Leopolda Mozarta napravio smireno i s osjećajem za postupan upliv emocija u karakter, a Venticelliji koje tumače Andrea Blagojević i Alex Đaković redateljskom su vizijom osuđeni na komentatore zbivanja i tu su ulogu obavili decentno i s mjerom. Dramaturški posve izlišan lik Salierijeve supruge korektno je tumačila Ana Kvirgić.

Tomi Janežić je nakon minimalističkog *Zločina i kazne* na riječkoj pozornici uspio napraviti još jednu pamtljivu predstavu, raskošnu i znalački režiranu, kojoj se u mozartovski razigranom mizanscenu i skupnom naporu gotovo svih zaposlenika riječkog teatra istodobno pronalaze mnoge prednosti, ali i pokoja mana. Taj šarmantni *Gesamtkunstwerk*, naime, na trenutke plaća cijenu svoje ambicioznosti povremenim iskliznućem iz dramskog u revijalno. Srećom, redateljska vizija i glumačke i pjevačke kreacije dovoljno su snažan razlog da se sa završnim taktovima *Requiem*a, uz potpuno osvjetljeno gledalište, na pozornici prepoznaje samo intimna ljudska drama.